

К.Р. Лескова

Житомирський державний університет імені Івана Франка

*Науковий керівник:
доцент Л.А. Гаращук*

Лексикографічна презентація концепту DOCTOR

Розуміння концептів досить варіативне в сучасній лінгвістиці. Оскільки цей термін з'являється у лінгвістичній семантиці завдяки взаємодії лінгвістики з філософією, психологією, культурною антропологією, тому і розглядається він у різних векторах, у межах яких виділяють численні дефініції разом із цілими комплексами специфічних конкретизаторів. Тому дослідники розглядають низку підходів до інтерпретації концепту, які запропоновані у наукових розвідках М.Агієнко, В.Карасика, А.Костіна, Ж.Краснобаєвої-Чорної, В.Маслової, Т.Цзюнь, О.Цапюк [2:21]. Найбільш поширеним із них є метод концептуального аналізу, що включає теорію фреймів, теорію семантико-когнітивного поля, метафори та лінгвокультурологічні теорії В.Карасика і С.Воркачова [3:12]. Універсальні концептуальні структури, специфічно репрезентовані тією чи іншою етноспільнотою в національній мові, стали об'єктом ґрунтовних досліджень А. Вежбицької, Д. Будняк, І. Голубовської, В. Жайворонка, В. Кононенка та ін. [2:19].

Особливий інтерес у сучасному мовознавстві викликає вивчення універсальних понять загальнолюдської культури через структуру та семантику національних картин світу, у яких фундаментальні категорії буття набувають додаткових інтерпретацій, специфічних етнічних рис.

Актуальність дослідження визначається увагою вітчизняної та світової лінгвоконцептології до вивчення мовної картини світу народу через особливості ключових слів або концептів культури. Питання впливу менталітету етносу на формування картини світу, шляхів репрезентації концептів у мові, вивчення відмінностей між мовним значенням і концептом залишаються актуальними для сучасної лінгвістичної науки. Значний інтерес для мовознавців може бути вивчення концепту DOCTOR у лексикографічних джерелах, дослідження якого дає певне уявлення про особливості англословної картини світу і є метою статті.

Виходячи з положення про те, що значення слів “є важливими формуючими елементами свідомості: саме в них подана трансформована і згорнута в матерії мови ідеальна форма існування предметного світу, його якостей, зв’язків і відношень”, дослідження концепту закономірно розпочинаємо з вивчення семантики мовного знаку. Аналіз словникового відображення і втілення концепту вважається необхідним, оскільки система дефініцій в словниках сприяє пізнанню сутності свідомості народу, специфіки картини світу[4:46]. Інтерпретація словникових тлумачень дозволяє виявити узагальнений прототип концепту, його змістовний мінімум, що створює базу для подальшого вивчення концепту на основі інших методик. Словникові дефініції розглядаються як достатньо повне та об’єктивне джерело формалізації змістової структури слова. Принцип дослідження словникових дефініцій, який висунув у свій час Ш.Баллі, передбачає, як відомо, вияв у тлумачних словниках ідентифікаторів певного змісту мовної одиниці [1].

Формально виражена репрезентація концепту DOCTOR передбачає наявність іменника “doctor”, дієслова “to doctor”, які володіють імплікаційним значенням концепту, що розглядається. Наведемо аналіз дефініцій ключової лексичної одиниці DOCTOR, що актуалізує даний концепт, використовуючи дані низки британських тлумачних словників, тезаурусів (Longman, Cambridge, Macmillan Dictionary, Oxford, Collins.) та словників синонімів (Longman Activator, Roget).

Семантична структура іменника “doctor”, яка описується на матеріалі тлумачних словників сучасної англійської мови, виглядає таким чином:

- 1) лікар, доктор (a person, especially a physician, dentist, or veterinarian, trained in the healing arts and licensed to practice);
- 2) доктор (вчений ступінь) (a person who holds the highest university degree) ;
 - а) учений муж, учена людина, авторитет, наставник, учитель (a teacher or learned person possessing authority);
 - б) людина, якій присуджено почесне звання університетом або коледжем (a person who has earned the highest academic degree awarded by a college or university in a specified discipline);
- 3) скорочення *Dr.* вживається як форма звернення до людини, що має відповідне звання (address for a person holding the degree of doctor);
- 4) учений богослов, теолог (an eminent theologian);
- 5) знахар, чаклун, шаман; (a practitioner of folk medicine or folk magic);

6) законник, знавець законів (a lawyer);

7) пристосування, пристрій, агрегат (a rig or device contrived for remedying an emergency situation or for doing a special task);

8) сурогат; фальсифікований або зіпсований домішками продукт (surrogate);

9) *австрал.* кухар (cook);

10) *розм.* сильний вітер (a strong wind).

Дієслово « to doctor» має наступні значення :

1) *розм.* надавати медичну допомогу, займатися лікарською практикою (to give medical treatment, to practice medicine);

2) приймати ліки, лікуватися (to take a medicine) ;

2) ремонтувати нашвидкуруч (to repair, especially in a makeshift manner; rig);

3) підробляти:

a) (to falsify or change in such a way as to make favorable to oneself, to change the content or appearance of a document or picture in order to deceive);

b) (to alter the content of food or drink, to add ingredients so as to improve or conceal the taste, appearance, or quality);

4) *рідк.* присуджувати докторський ступінь.

Ієрархія ЛСВ у семантичній структурі іменника “doctor ” формується після визначення частотності певного визначення у вказаних словниках. Таким чином найчастотнішими ЛСВ є “лікар, доктор, який надає медичні послуги (ЛСВ 1), “ доктор (вчений ступінь) або людина, якій присуджено почесне звання” (ЛСВ 2) та “знахар, чаклун, шаман ” (ЛСВ 5). Звідси можна зробити висновок, що в англійській мові зазначені ЛСВ лежать в основі аналізованого концепту і можуть підлягати подальшій спеціалізації чи генералізації за необхідності в ході аналізу. Менш частотними, але не менш значущими є ЛСВ 3 “*скорочення Dr*, що вживається як форма звернення до людини, що має відповідне звання” та ЛСВ 4 “учений богослов, теолог ”.

Слід зазначити, що лікар як узагальнений образ у більшості людей асоціюється з поліпшенням здоров'я, порятунком життя. Аксіологія концепту DOCTOR обумовлена включенням в одвічні культурні цінності життя кожної людини, біологічне виживання соціуму, людства в цілому.

У процесі нашого дослідження ми встановили, що словникові статті, які описують семантичну структуру концепту DOCTOR, містять як однотипні, так і різнотипні дефініції, що представляють різні ЛСВ. Концепт DOCTOR у мовній свідомості представлений як багатовимірна мережа значень. є колективним

змістовним ментальним утворенням, що фіксує, у свою чергу, і своєрідність культури та характеризує не тільки певну галузь знання (медицину), але і специфіку культури у інших сферах життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Біло В. І. Дефініційний аналіз слова-імені концепту OFFER / Режим доступу: <http://int-konf.org/konf0220132>
2. [Демьянков В.З. Когнитивная лингвистика как разновидность интерпретирующего похода / В.З. Демьянков // Вопросы языкознания. – М.: Наука, 1994. – №4. – С. 17-22.](#)
3. Рахилина Е.В. О тенденциях в развитии когнитивной семантики // Известия АН. СЛЯ. – 2000. – Том 59, № 3. – С. 3-13.
4. Скаб М.В. Фразеологізми як концептовиражальний засіб // Уч. записки Таврического национ. ун-та им. В.И. Вернадського. – Т. 20 (50). – № 6: Филология. – Симферополь, 2007. – С. 42-48.